

บทที่ 5

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

การทำวิจัยเรื่ององค์ประกอบของกับความสามารถในการดูแลตนเองของเด็กวัยเรียนที่เจ็บป่วยเรื้อรังตามทฤษฎีการพยาบาลของโอเร็มครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหาองค์ประกอบของความสามารถในการดูแลตนเองของเด็กวัยเรียนที่เจ็บป่วยเรื้อรัง กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสัมภาษณ์เป็นเด็กวัยเรียน อายุ 7-13 ปี ที่มารับบริการการตรวจรักษา ณ โรงพยาบาลศูนย์ขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น และโรงพยาบาลศรีนครินทร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น จำนวน 510 ราย โดยผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์เพื่อประเมินความสามารถในการดูแลตนเองของเด็กวัยเรียน ลักษณะแบบสัมภาษณ์เป็นแบบประมาณค่าของลิเกิร์ต (Likert's scale) 5 ระดับ มีข้อความทั้งหมด 40 ข้อ ซึ่งได้ผ่านการหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ และหาค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงแล้ว และข้อความเหล่านั้นครอบคลุมองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการดูแลตนเองตามทฤษฎีการดูแลตนเองของโอเร็ม ทั้ง 10 องค์ประกอบ ตามสมมติฐานที่ตั้งไว้คือ

- 1.. ความสนใจเอาใจใส่ในการดูแลตนเอง
2. ความสามารถควบคุมการใช้พลังงานของร่างกาย
3. ความสามารถในการควบคุมการเคลื่อนไหวของร่างกาย
4. ความสามารถในการใช้เหตุใช้ผลในการปฏิบัติกิจกรรมการดูแลตนเอง
5. การมีแรงจูงใจในการดูแลตนเอง
6. การมีทักษะในการตัดสินใจเกี่ยวกับการดูแลตนเอง
7. การมีความรู้เกี่ยวกับการดูแลตนเองและสามารถนำความรู้ไปใช้ได้
8. การมีทักษะในการปฏิบัติดูแลตนเอง
9. ความสามารถจัดระบบระเบียบหรือจัดลำดับในการดูแลตนเอง
10. ความสามารถผสมผสานการดูแลตนเองเข้าเป็นส่วนหนึ่งของแผนการดำเนินชีวิต

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้นำข้อมูลส่วนตัวมาแจกแจงความถี่คำนวณค่าร้อยละและได้วิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor analysis) โดยการสกัดองค์ประกอบด้วยวิธีวิเคราะห์องค์ประกอบหลัก (Principle components analysis) และวิธีหมุนแกนองค์ประกอบแบบออร์โทกอนอล ด้วยวิธีแวนแม็กซ์ (Varimax rotation) และนอกจากนี้ยังได้หาความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนความสามารถในการดูแลตนเองของเด็กวัยเรียนที่เจ็บป่วยเรื้อรังกับคุณลักษณะต่าง ๆ ของกลุ่มตัวอย่าง โดยการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ไคว-สแคว (Qui-square)

5.1 สรุปคุณลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

จากการศึกษาในกลุ่มตัวอย่างจำนวน 510 ราย พบว่า เป็นกลุ่มประชากรที่มีอายุ 7-9 ปี สูงที่สุด (40.8%) เป็นเพศชายมากที่สุด (55.9%) อยู่ในระยะกำลังเรียนมากที่สุด (97.6%) เป็นกลุ่มผู้ป่วยโรคเลือดและอวัยวะการสร้างเลือดสูงที่สุด (27.6%) มีระยะเจ็บป่วยนานมากกว่า 1 ปี สูงที่สุด (54.9%) โดยเป็นผู้ที่เจ็บป่วยนานมากกว่า 3 เดือนขึ้นไปมากที่สุด (85.5%) ต้องนอนรับการรักษาในโรงพยาบาลจำนวนสูงสุด 1-9 ครั้ง (49.4%) เป็นบุตรคนสุดท้องมากที่สุด (36.3%) อยู่อย่างครอบครัวเดี่ยวมากที่สุด (63.3%) มีบิดาทำงานอาชีพเกษตรกร/รับจ้าง สูงสุด (64.3%) รวมทั้งมารดาทำงานอาชีพเกษตรกร/รับจ้าง สูงสุดเช่นกัน (57.3%) บิดามีการศึกษาสูงสุดชั้นประถมศึกษาหรือไม่ได้เรียนสูงสุด (62.5%) ส่วนมารดามีการศึกษาสูงสุดชั้นประถมศึกษาหรือไม่ได้เรียนสูงสุดเช่นกัน (71.4%) ส่วนใหญ่ครอบครัวมีรายได้รวม/ปีน้อยกว่า 5,000 บาท (53.1%) แต่ไม่มีผู้ใดในครอบครัวเจ็บป่วยอีกมากที่สุด (70.6%) ทั้งนี้มีมารดาเป็นผู้ดูแลกลุ่มตัวอย่างมากที่สุด (86.7%)

5.2 สรุปและอภิปรายผลการวิจัยองค์ประกอบ (Factors) ของความสามารถในการดูแลตนเองของเด็กวัยเรียนที่เจ็บป่วยเรื้อรังตามกรอบทฤษฎีการดูแลตนเองของโอเร็ม

การวิจัยครั้งนี้พบว่า องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการดูแลตนเองของเด็กวัยเรียนที่เจ็บป่วยเรื้อรังมี 10 องค์ประกอบคือ องค์ประกอบที่ FI, FII, FIII, F IV, FV, F VI F VII, F IX, F X และ F XI ดังนี้

1. องค์ประกอบที่ FI องค์ประกอบของแรงจูงใจที่จะกระทำการดูแลตนเอง ซึ่งบรรยายด้วยตัวแปรที่มีลักษณะร่วมกัน 4 ตัวแปรคือ

1.1 หนูให้ความร่วมมือในกิจกรรมการรักษาตามที่แพทย์ พยาบาลบอกทุกครั้ง (เช่น ขอมัน ๑ เมื่อได้รับการเจาะเลือด)

1.2 หนูต้องการมีสุขภาพสมบูรณ์แข็งแรง

1.3 หนูคิดว่าพ่อแม่ต้องการให้หนูมีสุขภาพดี

1.4 เมื่ออยู่ที่บ้านหนูพยายามทำการบ้าน หรืองานที่รับผิดชอบให้เสร็จก่อนแล้วจึง ไปเล่นตามที่หนูชอบ

2. องค์ประกอบที่ F II องค์ประกอบของความสนใจและเอาใจใส่ตนเอง ซึ่งบรรยายด้วยตัวแปรที่มีลักษณะร่วมกัน 3 ตัวแปรคือ

2.1 หนูพยายามถ่ายอุจจาระเป็นประจำทุกวัน

2.2 หนูรู้ว่าการถ่ายอุจจาระทุกวัน จะทำให้ท้อง ไม่ผูก

2.3 เมื่อออกกำลังกาย (หรือทำกิจกรรม) แล้วรู้สึกเหนื่อย หนูจะหยุดพักทันที

3. องค์ประกอบที่ F III องค์ประกอบของความสามารถในการแสวงหาความรู้ และการนำความรู้ไปใช้ในการดูแลตนเองทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ซึ่งบรรยายด้วยตัวแปรที่มีลักษณะร่วมกัน 6 ตัวแปรคือ

3.1 ขณะเจ็บป่วย หนูพยายามทำจิตใจให้แจ่มใสอยู่เสมอ (เช่น ร้องเพลง ฟังเพลง อ่านการ์ตูน ดูโทรทัศน์ และเล่นเกมต่าง ๆ)

3.2 เมื่อเจ็บป่วยทุกคนในครอบครัวของหนูให้กำลังใจหนูดีมาก

3.3 เมื่อหนูมีความสงสัยเกี่ยวกับโรคหรือการรักษา หนูจะถามผู้รู้ทันที

- 3.4 หนูสนใจความรู้เกี่ยวกับโรคและปฏิบัติตัวตามนั้นเสมอ
- 3.5 หนูสังเกตอาการผิดปกติต่าง ๆ ของหนูโดยสม่ำเสมอ
- 3.6 หนูคิดว่า (แม้หนูจะมีโรคประจำตัว) หนูสามารถอ่านเรียนหนังสือ

ได้ (เหมือนเพื่อน ๆ)

4. องค์ประกอบที่ F IV องค์ประกอบของความสามารถใช้ทักษะในการตัดสินใจเกี่ยวกับการดูแลตนเองและปฏิบัติตามที่ได้ตัดสินใจ ซึ่งบรรยายด้วยตัวแปรที่มีลักษณะร่วมกัน 4 ตัวแปรคือ

- 4.1 หนูจะรีบบอกพ่อแม่หรือผู้ดูแลเมื่อหนูมีอาการปวดฟัน หรือฟันผุ
- 4.2 หนูจะปรึกษา พ่อ แม่ หรือผู้ดูแลเมื่อรู้สึกว่าไม่สบาย
- 4.3 หนูจะมาโรงพยาบาลเมื่อหนูมีความผิดปกติ
- 4.4 หนูรู้ว่าหนูต้องมาตรวจร่างกายตามนัดอย่างสม่ำเสมอ

5. องค์ประกอบที่ F V องค์ประกอบของความสามารถที่จะควบคุมพลังงานและการเคลื่อนไหวของร่างกายของตนเองให้เหมาะสมเพียงพอ ซึ่งบรรยายด้วยตัวแปรที่มีลักษณะร่วมกัน 4 ตัวแปรคือ

- 5.1 เมื่ออาการของหนูกำเริบขึ้น หนูมีความรู้สึกว่าหนูสามารถช่วยเหลือตนเองได้น้อยลง
- 5.2 หนูสามารถดูแลความสะอาดร่างกาย ได้แก่ อาบน้ำ แปรงฟัน แต่งตัวเอง ได้เอง
- 5.3 หนูสามารถดักอาหารรับประทานเองได้ แม้ร่างกายจะเจ็บป่วยอยู่
- 5.4 เมื่ออาการของหนูกำเริบมากขึ้น หนูสามารถทำตามคำแนะนำของแพทย์ โรงพยาบาล บอกได้อย่างเคร่งครัด (เช่น บอกไม่ให้รับประทานของเค็มในโรคไต หนูก็ไม่แอบรับประทานของเค็ม)

6. องค์ประกอบที่ F VI องค์ประกอบของความสามารถในการจัดระบบการดูแลตนเอง และปฏิบัติกาดูแลตนเองอย่างต่อเนื่อง ซึ่งบรรยายด้วยตัวแปรที่มีลักษณะร่วมกัน 5 ตัวแปรคือ

6.1 หนูพยายามนอนหลับพักผ่อนให้เพียงพอเสมอ (เช่น ไม่ดูโทรทัศน์จนดึก)

6.2 หนูสามารถตรวจร่างกายตามนัดได้ทุกครั้ง

6.3 หนูพยายามไม่คลุกคลี หรือเล่นกับผู้ป่วยโรคติดต่อ (เช่น โรคหัดหรือโรคติดเชื้ออื่น ๆ) เพราะหนูกลัวติดเชื้อ

6.4 หนูพยายามทำตัวไม่ให้เกิดผลเสียต่อร่างกายและสุขภาพ (เช่น ถ้าอากาศหนาว หนูจะหาเสื้อกันหนาวหรือผ้าห่มมาห่มเอง)

6.5 หนูมักเลือกกิจกรรมการเล่นที่ไม่ทำให้สุขภาพของหนูแย่ลง (เช่น ถ้าหนูเป็นโรคเลือดออกง่าย หายยาก หนูจะไม่เล่นฟุตบอล เพราะหนูกลัวเลือดออก แม้หนูจะชอบก็ตาม)

7. องค์ประกอบที่ F VII องค์ประกอบของความสามารถที่จะใช้เหตุใช้ผลเพื่อการดูแลตนเอง ซึ่งบรรยายด้วยตัวแปร 3 ตัวแปรดังนี้

7.1 หนูระมัดระวังรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ต่อร่างกายของหนู

7.2 หนูรู้ว่าการพักผ่อนนอนหลับให้เพียงพอ จะทำให้ร่างกายแข็งแรง

7.3 หนูรู้ว่าการออกกำลังกายจะช่วยทำให้หนูแข็งแรง

8. องค์ประกอบที่ F IX องค์ประกอบของความสามารถการมีทักษะในการใช้กระบวนการทางความคิดและสติปัญญา เพื่อปรับการปฏิบัติการดูแลตนเอง ซึ่งบรรยายด้วยตัวแปรร่วม 3 ตัวแปรคือ

8.1 หนูสามารถรับประทานยาได้เองตามการรักษา เพราะหนูอยากหายจากโรคที่เป็น (โดยไม่มีใครบังคับให้รับประทานยา)

8.2 หนูอยากหายเร็ว ๆ (เพื่อที่จะได้กลับบ้าน) ไปโรงเรียน/ไปเล่นกับเพื่อน/ไปทำสิ่งที่หนูชอบ

8.3 หนูมีโอกาสดำเนินใจ เลือกสิ่งต่าง ๆ เองเสมอ

9. องค์ประกอบที่ F X องค์ประกอบความสามารถในการสนใจ เอาใจใส่ในการดูแลตนเอง (เข้ากับองค์ประกอบที่ II) ซึ่งบรรยายด้วยตัวแปรร่วม 3 ตัวแปรคือ

- 9.1 หนูระมัดระวังดื่มน้ำตามที่แพทย์และพยาบาลกำหนด
- 9.2 ถ้ามีอาการผิดปกติที่ต้องไปพบแพทย์ หนูสามารถสังเกตได้
- 9.3 เมื่อหนูเลือกซื้อขนม หนูจะคิดถึงประโยชน์ของขนมต่อร่างกาย

มากกว่าอย่างอื่น (เช่น ความอร่อย สีสวย หรือของแถม ฯลฯ)

10. องค์ประกอบที่ F XI องค์ประกอบความสามารถในการสอดแทรกกิจกรรมการดูแลตนเองเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของแผนการดำเนินชีวิต ซึ่งบรรยายด้วยตัวแปรร่วม 3 ตัวแปรคือ

- 10.1 หนูจำวันที่หมอนัดตรวจร่างกายได้เสมอ
- 10.2 หนูสามารถปฏิบัติตามคำแนะนำที่ได้รับเสมอ
- 10.3 แม้หนูจะเจ็บป่วยหนูยังสามารถช่วยงานบ้านได้

อย่างไรก็ดี องค์ประกอบที่ F VIII นั้น มีตัวแปรร่วมเพียง 2 ตัวแปร ซึ่งต่ำกว่าจำนวนตัวแปรที่ผู้วิจัยกำหนดให้มี 3 ตัวแปรขึ้นไป ได้แก่ ตัวแปร "หนูหาโอกาสออกกำลังกายสม่ำเสมอ แม้หนูเจ็บป่วย" และตัวแปร "หนูสามารถออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอทุกวัน" มีน้ำหนักองค์ประกอบในแต่ละตัวแปรค่อนข้างสูงคือ .77 และ .72 ตามลำดับ ซึ่งจะเห็นว่า ตัวแปรทั้งสองนี้ เป็นตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการออกกำลังกายของเด็กที่เจ็บป่วยเรื้อรัง ดังนั้น องค์ประกอบที่ได้ในการวิจัยครั้งนี้ (โดยวิธีการสกัดองค์ประกอบสามารถสกัดออกมาได้ดังปรากฏในตารางที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการดูแลตนเองของเด็กวัยเรียน โดยวิธีการสกัดองค์ประกอบนั้น สามารถแยกแยะออกได้และเปรียบเทียบกับพลังความสามารถของโอเร็มได้ ดังตารางที่ 5.1

ตารางที่ 5.1 ผลการสกัดองค์ประกอบตามทฤษฎีการดูแลตนเองของโอเร็ม เปรียบเทียบกับ
พลังความสามารถ 10 ประการ

พลังความสามารถ 10 ประการ ตามทฤษฎีการดูแลตนเองของโอเร็ม	ผลการสกัดองค์ประกอบ ของการวิจัย	จำนวนตัวแปร (38 ใน 40 ตัว)
พลังความสามารถที่ 5	FI แรงจูงใจในการดูแลตนเอง	4
พลังความสามารถที่ 1	FII ความสนใจ เอาใจใส่ใน การดูแลตนเอง	3
พลังความสามารถที่ 7	FIII การแสวงหาความรู้ และ การนำความรู้ไปใช้ในการ การดูแลตนเอง	6
พลังความสามารถที่ 6	F IV ทักษะในการตัดสินใจ เกี่ยวกับการดูแลตนเอง	4
พลังความสามารถที่ 2 และ 3	F V การควบคุมพลังงาน และ การเคลื่อนไหวของ ร่างกาย	4
พลังความสามารถที่ 9	F VI การจัดระบบการดูแล ตนเองและปฏิบัติการดูแล ตนเองอย่างต่อเนื่อง	
พลังความสามารถที่ 4	F VII การใช้เหตุและผลในการ ดูแลตนเอง	3
พลังความสามารถที่ 8	F IX ทักษะในการใช้กระบวนการ การคิด และสติปัญญา	3
พลังความสามารถที่ 1	F X ความสนใจ เอาใจใส่ใน การดูแลตนเอง	3

พลังความสามารถ 10 ประการ ตามทฤษฎีการดูแลตนเองของโอเร็ม	ผลการสกัดองค์ประกอบ ของการวิจัย	จำนวนตัวแปร (38 ใน 40 ตัว)
พลังความสามารถที่ 10	F XI สอดแทรกกิจกรรมการดูแล ตนเองเข้าไปเป็นส่วนหนึ่ง ของแผนการดำเนินชีวิต	3

หมายเหตุ F VIII มีตัวแปรร่วมเพียง 2 ตัวแปร ผู้วิจัยจึงตัดองค์ประกอบที่ออกไป แม้จะมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบถึง .72 และ .77 ก็ตาม

ดังนั้นจากข้อคำถามตัวแปรทั้งหมด 40 ข้อ เมื่อสกัดองค์ประกอบแล้วเหลือข้อคำถามร่วมเป็นองค์ประกอบที่ใช้ได้เป็นจำนวน 38 ข้อ ทั้งนี้แบบสอบถามชุดนี้มีค่าความเที่ยงโดยวิธีวิเคราะห์หาสัมประสิทธิ์ความคงที่ภายใน โดยวิธีของครอนบาช ได้ค่าความเที่ยง 0.90 และมีอำนาจจำแนกรายข้อ (Discriminant power) ของแต่ละข้อคำถามได้ค่า t ตั้งแต่ 6.75 ถึง 15.15 ซึ่งถือว่ามีความอำนาจจำแนกสูง

ตามที่ผู้วิจัยตั้งข้อสมมุติฐานการวิจัยไว้ว่า ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการดูแลตนเองของเด็กนักเรียนที่เจ็บป่วยเรื้อรังมี 10 องค์ประกอบ ตามพลังความสามารถในการดูแลตนเอง 10 ประการ ตามทฤษฎีการดูแลตนเองของโอเร็ม (สมจิต, 2536) เมื่อพิจารณาตามตารางที่ 5.1 แล้ว ผลการวิจัยครั้งนี้ ได้ผลรวมขององค์ประกอบความสามารถเป็น 10 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ FI, FII, FIII, F IV, FV, F VI, F VII, F IX, FX และ F XI และสามารถเปรียบเทียบได้กับพลังความสามารถทั้ง 10 ประการ ตามทฤษฎีการดูแลตนเองของโอเร็ม โดยองค์ประกอบที่ FI แรงจูงใจที่จะกระทำการดูแลตนเอง (เทียบได้กับพลังความสามารถ ข้อที่ 5) องค์ประกอบที่ FII ความสนใจ เอาใจใส่ตนเอง (เทียบได้กับพลังความสามารถ ข้อที่ 1) องค์ประกอบที่ FIII ความสามารถในการแสวงหาความรู้ และการนำความรู้ไปใช้

(เทียบได้กับพลังความสามารถ ข้อที่ 7) องค์ประกอบที่ F IV ความสามารถในการใช้ทักษะในการตัดสินใจ (เทียบได้กับพลังความสามารถ ข้อที่ 6) องค์ประกอบที่ F V ความสามารถที่จะควบคุมพลังงาน และการเคลื่อนไหวร่างกาย (เทียบได้กับพลังความสามารถ ข้อที่ 2 และ 3) องค์ประกอบที่ F VI ความสามารถในการจัดระบบการดูแลตนเอง และปฏิบัติการดูแลตนเองอย่างต่อเนื่อง (เทียบได้กับพลังความสามารถ ข้อที่ 9) องค์ประกอบที่ F VII ความสามารถในการใช้เหตุผลในการดูแลตนเอง (เทียบได้กับพลังความสามารถ ข้อที่ 4) องค์ประกอบที่ F IX กระบวนการคิดและสติปัญญา (เทียบได้กับพลังความสามารถ ข้อที่ 8) องค์ประกอบที่ F X ความสามารถในการสนใจ เอาใจใส่ในการดูแลตนเอง (ซ้ำกับ F II) (เทียบได้กับพลังความสามารถ ข้อที่ 1) และองค์ประกอบที่ F XI ความสามารถลดแทรกกิจกรรมการดูแลตนเองเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของแผนการดำเนินชีวิต (เทียบได้กับพลังความสามารถ ข้อที่ 10)

การจัดทำเครื่องมือวัดความสามารถที่เกี่ยวข้องกับการดูแลตนเองของเด็กป่วยเรื้อรังครั้งนี้ กระทำภายใต้ขอบเขตจำกัดตามพัฒนาการของเด็กวัยเรียนที่เจ็บป่วยนาน 1 เดือนขึ้นไป และมีอายุอยู่ในช่วง 7-13 ปี โดยการตั้งคำถามอยู่ภายใต้กรอบพลังความสามารถการดูแลตนเอง 10 ประการ (Orem, 1991) และเมื่อเปรียบเทียบกับเครื่องมือวัดความสามารถในการดูแลตนเองของเด็กวัยรุ่นที่สร้างโดย Denyes (1981) แล้ว การวิจัยครั้งนี้ได้ผลสอดคล้องกัน ทั้งนี้ Denyes สกัดองค์ประกอบความสามารถได้ 6 ด้านคือ ความสามารถในการตัดสินใจ การให้คุณค่าในเรื่องสุขภาพ ความรู้เรื่องสุขภาพและประสบการณ์ในการตัดสินใจ ความสามารถที่จะควบคุมพลังงานทางด้านร่างกาย ความรู้ลึกและความสนใจ เอาใจใส่ในสุขภาพของตนเอง ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้พิจารณาแล้วใกล้เคียงกับพลังความสามารถการดูแลตนเอง 10 ประการของโอเร็ม ทั้งนี้เครื่องมือ Denyes (Denes self-care agency instrument - DSCAI) (Denes, 1981) ใช้เฉพาะกับเด็กวัยรุ่นที่มีสุขภาพปกติ

อย่างไรก็ตามมีข้อน่าสังเกตว่าผลการวิจัยครั้งนี้ตั้งคำถาม 40 ข้อ ตามระดับพัฒนาการของเด็กวัยเรียน และเจ็บป่วยนาน 1 เดือน หลังจากสกัดองค์ประกอบแล้ว สกัดได้การร่วมของตัวแปรอยู่ 11 ตัวแปรคือ มีองค์ประกอบตัวแปรที่บ่งชี้เกี่ยวกับเรื่องความสน

ใจ เอาใจใส่ในการดูแลตนเอง 2 กลุ่ม (คือ F II และ FX รวม 6 ตัวแปร) การที่กลุ่มองค์ประกอบเดียวกันแตกต่างกัน 2 กลุ่มย่อยนี้เป็นข้อจำกัดของการจัดทำสถิติ และจากประสบการณ์การสัมภาษณ์เด็กของผู้วิจัย พบว่า เด็กวัยเรียนที่มีโรคประจำตัวหรือมีความเจ็บป่วย จะให้ความสนใจเกี่ยวกับโรคที่ตนเองเป็นอยู่ มีความกังวลค่อนข้างสูงเกี่ยวกับความผิดปกติของอวัยวะในร่างกาย กลัวการบาดเจ็บ กลัวสภาพร่างกายที่ไม่เหมือนกับเพื่อน ๆ จึงให้การเอาใจใส่ตนเองค่อนข้างมากเกี่ยวกับร่างกาย และสุขภาพ (จิตรา และคณะ, จรณ 2530 : สุวดี : Yoos, 1987. Holt, 1991 : Whaley & Wong, 1991 : Levine et als, 1992.) และจากการติดตามสังเกตผู้ป่วยเด็กที่เป็นโรคหอบหืด และต้องนำยาพ่นขยายหลอดลมไปพ่นที่โรงเรียน ผู้ป่วยเด็กสามารถจำเวลาที่ต้องพ่นได้ (เช่น หลังอาหารเที่ยง) และรู้สึกภาคภูมิใจในการแสดงความรับผิดชอบของตนเอง ภาคภูมิใจที่เพื่อน ๆ มารุมล้อมดูการพ่นยาของผู้ป่วยราวกับเป็นสิ่งแปลกประหลาดอย่างไรก็ดี สำหรับองค์ประกอบที่ F VIII ซึ่งมีตัวแปรรวมเพียง 2 ตัวแปรเกี่ยวกับเรื่องการ "ออกกำลังกาย" ของกลุ่มตัวอย่าง และผู้วิจัยได้ตัดองค์ประกอบนี้ออกไปจากการจัดองค์ประกอบนั้น มีค่าคะแนนน้ำหนักองค์ประกอบสูงมากถึง .77 และ .72 ผู้วิจัยจึงคิดว่าหากมีการนำเครื่องมือไปวัดครั้งต่อไป ควรจะมีการคงคำถามนี้ หรืออาจปรับปรุงข้อความคำถามให้เหมาะสมยิ่งขึ้น เพื่อการทดสอบซ้ำอีก น่าจะเป็นประโยชน์สำหรับการศึกษาทฤษฎีการดูแลตนเองของโอเร็มให้กระจ่างยิ่งขึ้น

5.3 สรุปและอภิปรายผลการวิจัยหาความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนความสามารถในการ

ดูแลตนเองของเด็กวัยเรียนที่เจ็บป่วยเรื้อรังกับคุณลักษณะต่าง ๆ ของกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้แบ่งค่าคะแนนความสามารถในการดูแลตนเองของแบบสัมภาษณ์ 40

ข้อ เป็น 3 กลุ่มคือ กลุ่มคะแนนต่ำกว่า 120 กลุ่มคะแนน 120-160 และกลุ่มคะแนน 160-200 พร้อมทั้งหาความสัมพันธ์กับคุณลักษณะหรือปัจจัยพื้นฐานต่าง ๆ ได้แก่ อายุ เพศ ระดับการศึกษา การวินิจฉัยโรค ระยะเวลาที่เจ็บป่วย จำนวนครั้งของการเข้ารับการรักษานในโรงพยาบาล ลำดับที่ของบุตร ลักษณะครอบครัว อาชีพบิดา อาชีพมารดา ระดับการศึกษานิดา ระดับการศึกษามารดา รายได้ของบิดาและมารดา/ปี การมีบุคคลอื่น ๆ ใน

ครอบครัวเจ็บป่วย และผู้ที่ดูแลบุตร (ผู้ป่วย) มากที่สุด ผลการหาความสัมพันธ์ ไคว-สแควพบว่า กลุ่มที่มีคะแนนความสามารถในการดูแลตนเองสูงแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ กลุ่มการวินิจฉัยโรค ($p=.009$) กลุ่มอาชีพของมารดาของกลุ่มตัวอย่าง ($p=.04$) และกลุ่มผู้ดูแลกลุ่มตัวอย่างมากที่สุด ($p=.03$) ทั้งนี้พิจารณาจากกลุ่มการวินิจฉัยโรค ผลปรากฏว่า กลุ่มโรคเลือดและอวัยวะเกี่ยวข้อง มีค่าคะแนนความสามารถในการดูแลตนเองสูงที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า โรคเลือดเป็นโรคเรื้อรัง และยาวนานกว่ากลุ่มโรคอื่น ๆ ส่วนมากเจ็บป่วยนานมากกว่า 1 ปี เข้าโรงพยาบาลมากกว่า 10 ครั้ง มีการเจ็บป่วยที่ต่อเนื่อง จนกระทั่งเด็กป่วยสามารถปรับตัวเข้ากับสภาวะของโรค และไม่มีผลกระทบทางกายภาพ ทำให้มีการพัฒนาศักยภาพในการดูแลตนเองเพิ่มขึ้นตามลำดับ (Cohen, 1987 ; Lubkin, 1990 ; Hutton & Mahon, 1992) และยังพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีมารดาอาชีพเกษตรกรและรับจ้างมีคะแนนความสามารถในการดูแลตนเองสูงที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าเมื่อมารดาไม่มีเวลาดูแลบุตรอีกทั้งอยู่ในเศรษฐกิจที่ค่อนข้างต่ำ ไม่มีกำลังทรัพย์ที่จะจ้างพี่เลี้ยงมาดูแลบุตรที่มีโรคประจำตัว จึงทำให้บุตรคือ ผู้ป่วยเด็กมีการพัฒนาศักยภาพในการดูแลตนเองขึ้นมา นอกจากนี้ยังพบว่า กลุ่มตัวอย่างตอบว่า ผู้ดูแลตนเองมากที่สุดเมื่ออยู่ที่บ้านคือ แม่ อีกทั้งมีค่าคะแนนความสามารถในการดูแลตนเองสูงที่สุดด้วย กล่าวคือ เป็นธรรมชาติของสังคม อีกทั้งที่แม่มักเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการดูแลสุขภาพของสมาชิกครอบครัว ทั้งภาวะปกติและเจ็บป่วย (รุจา และคณะ, 2533) และเมื่อแม่เป็นผู้ดูแลภาวะสุขภาพทั้งปกติและเจ็บป่วย แม่จึงมีบทบาทที่สำคัญในการส่งเสริม พัฒนาศักยภาพในการดูแลตนเองของกลุ่มตัวอย่าง

5.4 ข้อเสนอแนะ

ในการทำวิจัยครั้งต่อไป

5.4.1 ในการนำเครื่องมือขึ้นไปใช้ควรนำข้อคำถามที่ถูกตัดออกจากการศึกษาครั้งนี้ 2 ข้อ (จากองค์ประกอบที่ F VIII) เนื่องจากมีตัวแปรจำนวนไม่เพียงพอที่สังเกตเห็นได้มาปรับปรุงศึกษาซ้ำอีก

5.4.2 เครื่องมือที่สร้างขึ้นนี้เป็นแบบสัมภาษณ์เด็กวัยเรียน โดยผู้วิจัย
กลุ่มเดียว จึงมีลักษณะการอธิบายขยายความให้เด็กเข้าใจคำถามที่คงที่ จึงควรพัฒนา
เครื่องมือให้เป็นแบบสอบถามที่เมื่อเด็กอ่านแล้วสามารถตอบคำถามได้เอง

5.4.3 ควรนำเครื่องมือนี้ไปศึกษากับเด็กวัยเรียนที่เจ็บป่วยในกลุ่มอื่นๆ
อีก เพื่อเปรียบเทียบผลการสังเกตองค์ประกอบที่ได้